

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук Мережко Юлії Валеріївни на дисертацію **Чжан Танлінь «Формування культури самоосвіти майбутніх учителів музичного мистецтва у вокально-хоровому навчанні»**, представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, в умовах процесу реформування та вдосконалення змісту системи вищої мистецької та педагогічної освіти виникає необхідність активного пошуку нових резервів якісної та ефективної підготовки фахівців, їхньої професійної та фахової компетентності й особистісної зрілості.

Сучасний вчитель музичного мистецтва має бути компетентним у обраній освітній галузі та володіти як теоретико-методичними знаннями, так і практично-виконавськими вміннями та навичками, до яких можна віднести і вміння самостійного опрацювання музично-теоретичної літератури з фаху, вивчення вокально-хорового репертуару тощо.

Самоосвіта та самовдосконалення є необхідними складовими музичного навчання студентів ЗВО і є основою їх подальшого професійного та особистісного розвитку.

Саме тому, актуальність запропонованої теми не викликає жодного сумніву. І розгляд теми дисертації Чжан Танлінь «Формування культури самоосвіти майбутніх учителів музичного мистецтва у вокально-хоровому навчанні» є назрілим та своєчасним науковим дослідженням для сучасної педагогічної науки.

У роботі дисертант зосереджує увагу на вирішення низки питань, серед яких особливе місце посідає подолання суперечностей: – між вимогами сучасного суспільства до якісної підготовки вчителя музичного мистецтва з високим рівнем сформованості культури самоосвіти, і відсутністю розробленої технології її формування в системі вищої музично-педагогічної освіти; – між потенціально

високими навчальними можливостями вокально-хорових дисциплін і недостатньою розробленістю педагогічних умов їх реалізації в формуванні культури самоосвіти майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Виявлені суперечності дозволили дисертанту сформулювати проблему дослідження, що складається з необхідності визначення педагогічних умов і механізмів формування культури самоосвіти майбутнього вчителя музичного мистецтва у вокально-хоровому навчанні.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів рецензованого дослідження полягають у тому, що: *вперше* здійснене цілісне дослідження проблеми формування культури самоосвіти майбутніх учителів музичного мистецтва у вокально-хоровому навчанні, а саме: теоретично обґрунтовано, розкрито сутність, зміст поняття «культура самоосвіти вчителя музичного мистецтва», розроблено структуру, критерії та показники її сформованості; визначено роль методологічних підходів (системного, цілісного, психолого - орієнтованого. особистісно-діяльнісного, культурологічного, компетентнісного) та окреслено педагогічні принципи (принцип спрямованості процесу навчання на всебічний і гармонійний розвиток особистості студента; принцип системності, принцип науковості, принцип свідомості, творчої активності і самостійності студента) в формуванні культури самоосвіти майбутнього вчителя музичного мистецтва у вокально-хоровому навчанні; розкрито педагогічний потенціал вокально-хорового навчання у формуванні культури самоосвіти майбутнього вчителя музичного мистецтва (досвід попереднього вокально-хорового навчання студента; врахування можливостей кожної з дисциплін вокально-хорового циклу та їх комплексного застосування в освітньому процесі; різноманітність форм організації вокально-хорового навчання – індивідуальних і колективних, аудиторних і позааудиторних; умови, максимально наближені до професійної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва; **впровадження в освітній процес інноваційних методів роботи, що передбачають самостійну діяльність майбутніх фахівців музичного мистецтва**); розроблено модель педагогічної технології формування культури самоосвіти майбутнього вчителя музичного мистецтва та обґрунтовано

педагогічні умови її забезпечення (систематизація змісту самостійної роботи студента у вокально-хоровому навчанні; методичний супровід і забезпечення процесу формування культури самоосвіти майбутнього фахівця за індивідуальним освітнім маршрутом; здійснення процесу формування культури самоосвіти майбутнього вчителя музичного мистецтва в режимі цілеспрямованого індивідуального виховання, в основі якого лежить творча взаємодія студента і викладача; реалізація педагогічної технології формування культури самоосвіти майбутнього вчителя музичного мистецтва у вокально-хоровому навчанні); розроблено та експериментально перевірено ефективність технології формування культури самоосвіти майбутнього вчителя музичного мистецтва у вокально-хоровому навчанні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Аналіз дисертаційного дослідження Чжан Танлінь дозволяє відзначити, що науковий апарат дисертації чітко визначений; теоретико-методологічна обґрунтованість вихідних положень дослідження є вдалою і продуманою за логікою викладення матеріалу; висновки сформульовані чітко, послідовно, є змістовними й обґрунтованими.

Здобувачем опрацьовано значну кількість літератури (138), що підтверджується цитатами з авторитетних вітчизняних та зарубіжних джерел, які відображають сучасну точку зору на досліджену проблему; окреслено позиції щодо наукової новизни дисертації; доведено доцільність використаних теоретичних та емпіричних методів дослідження, результати яких довели ефективність запропонованої методики формування культури самоосвіти майбутніх учителів музичного мистецтва у вокально-хоровому навчанні.

Тема розкрита, завдання виконано, обґрунтованість і достовірність результатів дисертації підтверджується їх успішною апробацією на міжнародних і вітчизняних конференціях.

Оцінка змісту та завершеності дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота складається з трьох розділів. У вступі обґрунтовано актуальність та значущість теми; визначено мету, об'єкт, предмет та завдання дослідження, концептуальні теоретико-методологічні положення; розкрито

наукову новизну й практичне значення дослідження; подано висновки про впровадження та апробацію результатів дослідження.

У першому розділі роботи «Методолого-теоретичні основи формування культури самоосвіти особистості» дисертантом було вивчено достатню кількість наукових джерел з теми дослідження, у межах якого він теоретично обґрунтував поняття «самоосвіта», «педагогічна самоосвіта» та «культура самоосвіти майбутніх учителів музичного мистецтва». Дисертант ґрунтовно підійшов до вивчення проблеми формування культури самоосвіти в студентів в вокально-хоровому навчанні та проаналізувала значну кількість праць як українських, так і зарубіжних науковців з різних позицій та аспектів, що характеризує роботу змістовною та обґрунтованою.

На думку дисертанта, сутність культури самоосвіти вчителя музичного мистецтва є інтегральним утворенням, що включає в себе загальну самоосвіту, фахову самоосвіту, педагогічну самоосвіту, самоосвіту вчителя-музиканта, культуру, педагогічну культуру, а сама культура самоосвіти вчителя музичного мистецтва – особистісне новоутворення, що обумовлює ефективність задоволення особистих пізнавальних потреб: як фактор досягнення самостійності в освітній діяльності; як провідний показник професійної компетентності, де музично-педагогічна самоосвіта є умовою і способом її формування.

У результаті аналізу досліджень і публікацій, розглянуто визначення понять «культура», «педагогічна культура». Достатню увагу дисертант приділив вивченню сутності дефініції «педагогічна самоосвіта», розглянув різновиди педагогічної самоосвіти (основна, спеціальна), висвітлив п'ять етапів її функціонування, окреслив напрямки музично педагогічної самоосвіти (основні та побічні) та функції кожного напрямку.

Суттєвим результатом дослідження є обґрунтована в роботі структура культури самоосвіти, що містить ціннісно-орієнтаційний, когнітивно-діяльнісний, рефлексивно-контрольний компоненти.

На схвальну оцінку заслуговують і запропоновані в дисертації методологічні підходи культури самоосвіти майбутнього вчителя музичного

мистецтва у вокально-хоровому навчанні, а саме: системний, цілісний, психолого-орієнтований, особистісно-діяльнісний, культурологічний та компетентнісний.

В роботі означені принципи: спрямованості процесу навчання на всебічний і гармонійний розвиток особистості студента; системності; науковості; свідомості, творчої активності і самостійності студента, які, на нашу думку, є сучасними та дієвими в процесі формування означеного феномену.

Також, дисертантом обґрунтовано реалізацію педагогічного потенціалу вокально-хорового навчання майбутніх вчителів музичного мистецтва, розкривається проблема студентства як особливої соціально-психологічної та вікової категорії, а також висвітлюється її психологічна характеристика.

Висновки до першого розділу представлено автором на основі комплексного аналізу літературних джерел та методу узагальнення, класифікації отриманих теоретичних даних і систематизації науково-теоретичних положень. Вони повною мірою висвітлюють результати поставлених здобувачем завдань.

У другому розділі *«Концептуальні основи формування культури самоосвіти майбутнього вчителя музичного мистецтва в вокально-хоровому навчанні»* подано модель технології формування культури самоосвіти майбутнього вчителя музичного мистецтва у вокально-хоровому навчанні, а також обґрунтовано педагогічні умови, завдяки впровадженню яких підвищується ефективність формування культури самоосвіти майбутнього фахівця в процесі вокально-хорової діяльності.

Особливу вартісність мають запропоновані дисертантом педагогічні умови та методи, спрямовані на формування культури самоосвіти майбутніх фахівців. З-поміж найефективніших методів варто відзначити: дискусії, диспути, тематичні бесіди, підготовку тематичних повідомлень та їх обговорення, відвідування, обговорення та участь в концертних і наукових заходах, створення самостійних проектів, майстер-класи.

Відповідно до компонентної структури досліджуваного феномену було визначено критерії, показники та рівні їх сформованості.

Висновки до другого розділу достовірні і обґрунтовані, що підтверджуються опрацюванням значної кількості аналітичного матеріалу та широким застосуванням наукових методів і підходів дослідження.

У третьому розділі *«Дослідно-експериментальна робота з формування культури самоосвіти майбутнього вчителя музичного мистецтва у вокально-хоровому навчанні»* описано особливості організації та методик проведення довготривалого педагогічного експерименту, наведено достатньо переконливі результати формувального експерименту та їх аналіз, статистично доведено достовірність змін у показниках студентів експериментальної та контрольної груп.

Результати дисертаційного дослідження дозволили стверджувати, що розроблена і реалізована в освітньому процесі технологія формування культури самоосвіти майбутнього вчителя музичного мистецтва у вокально-хоровому навчанні та педагогічний супровід її ефективної реалізації відображає певну позитивну динаміку підвищення рівня сформованості культури самоосвіти студента-музиканта під час вокально-хорового навчання, що дає підставу вважати проведене дисертаційне дослідження успішним.

Висновки до третього розділу логічно випливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дисертаційного дослідження. Вивчення матеріалів дисертації дозволяє зробити висновок, що наукові результати, отримані Чжан Танлінь, базуються на ґрунтовній та всебічній розробці проблеми дослідження, аналізі різних підходів до її вирішення, використанні великого масиву літературних джерел. Тому, можна стверджувати, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою працею.

Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Оцінюючи значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання, можна стверджувати, що вони характеризуються теоретичною та практичною значимістю. Практична значущість дослідження визначається можливістю застосування отриманих у

ході дослідження наукових результатів у фаховій, зокрема вокально-хоровій підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва, формування музично-педагогічної компетентності фахівця. Розроблене педагогічне забезпечення (технологія, педагогічні умови, методи) може мати практичне застосування для підготовки фахівців спеціальностей 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво) та 025 – Музичне мистецтво. Основні положення дослідження можуть слугувати основою в укладанні навчальних курсів вокально-хорових дисциплін («Постановка голосу», «Хоровий клас», «Основи диригування», «Хорознавство» тощо) та в діяльності викладачів цих дисциплін у закладах вищої педагогічної освіти; при розробці курсів підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників у сфері музично-педагогічної освіти, написанні навчальних програм та методичних посібників; в подальших дослідженнях в області професійного становлення і особистісного розвитку вчителя музичного мистецтва.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні теоретичні положення дисертаційного дослідження, результати та висновки висвітлені в 7 публікаціях автора, 4 статті з яких у наукових фахових виданнях України з педагогіки, 2 – у міжнародних виданнях, 1 – апробаційного характеру.

Оцінка змісту й оформлення дисертації

За структурою та змістом дисертація відповідає діючим нормативним документам. У тексті дисертації відображено основні положення, результати і висновки здійсненого Чжан Танлінь дослідження. Важливим є те, що результати наукового дослідження Чжан Танлінь доведені до безпосереднього впровадження в освітній процес вивчення студентами циклу вокально-хорових дисциплін, у педагогічну практику студентів з методики музичного навчання на факультеті мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова; в освітній процес факультету мистецтв Криворізького державного педагогічного університету; Мукачівського державного університету.

Дискусійні питання та зауваження

Позитивно оцінюючи, в цілому, дисертаційне дослідження Чжан Танлінь, слід висловити наступні зауваження та побажання:

1. В першому розділі під назвою «Методолого-теоретичні основи формування культури самоосвіти майбутніх учителів музичного мистецтва» на с. 57 рукопису запропоновані принципи, які відображають сучасні уявлення про організацію орієнтованого навчання учнів. Суб'єктами дисертаційного дослідження виступають майбутні учителі музичного мистецтва, тобто студенти ЗВО, тому хотілось би уточнити, на що саме хотів звернути увагу здобувач, висвітливши дані принципи.
2. В параграфі 1.2. «Методологічні підходи та педагогічні принципи формування культури самоосвіти майбутніх учителів музичного мистецтва» зазначені наступні принципи: системності, науковості, спрямованості процесу навчання на всебічний і гармонійний розвиток особистості студента, а також свідомості і самостійності, останні два з яких не означені в анотації на с. 4. Також, в анотації відсутній принцип творчої активності, який розкривається на с. 92 дисертації.
3. В другому розділі, параграфі 2.1. «Технологія формування культури самоосвіти майбутнього вчителя музичного мистецтва засобами вокально-хорових дисциплін» на с. 86 - 87 запропонована класифікаційна характеристика технології формування *самоосвітньої культури* майбутнього вчителя музичного мистецтва, а також запропонована *модель технології формування культури самоосвіти* на с. 88, у подальшому тексті роботи – модель формування культури самоосвіти студента. Бажано визначити, яку саме модель пропонує дисертант та, який саме означений феномен буде формувати запропонована модель – *самоосвітню культуру* (с. 90, 93) або *культуру самоосвіти* (с. 91-92) майбутнього вчителя музичного мистецтва.
4. У дисертації є невідповідність запропонованих показників на с. 38 та на с. 97, а також запропонованих педагогічних умов на с. 4 та 101.

Однак, наведені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Чжан Танлінь.

Загальний висновок

В своїй роботі дисертант ґрунтовно проаналізував означену проблему, вивчивши достатню кількість наукових джерел з теми дослідження, теоретично узагальнив та запропонував авторську методику культури самоосвіти майбутніх учителів музичного мистецтва у вокально-хоровому навчанні.

Аналіз дисертаційної роботи, опублікованих наукових праць дає підстави для висновку, що дисертація Чжан Танлінь «Формування культури самоосвіти майбутніх учителів музичного мистецтва у вокально-хоровому навчанні», відповідає вимогам Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами), що дає підстави для присудження Чжан Танлінь наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю – 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент,
кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри академічного
та естрадного вокалу Інституту мистецтв
Київського університету імені Бориса Грінченка

Ю.В. Мережко

Ю.В. Мережко

